

login:

 lozinka:

 Prijava
 Ne sjećam se lozinke

Kolumne

Lijekovi

Josip Čulig

Što se događa na farmaceutskom tržištu početkom 2009. godine? U zrcalu svjetske ekonomske recesije nije za očekivati vijesti o rastu tržišta, rastu dionica tvrtki koje snabdijevaju medicinu lijekovima, medicinskim proizvodima i medicinskom opremom.

Međutim, recesija znači smanjenje brojaka u ekonomskom okruženju, ali broj bolesnika nije reducirana! Dapače, za očekivati je da će ekonomska recesija povećati broj bolesnih ljudi. Za zdravstvenu industriju se pruža prilika ekspandirati sa svojim uslugama. Međutim, tko će to platiti? Financije zdravstvenih osiguranja ovise o ekonomskoj moći osiguranika, a ta je pogođena krizom. Dakle, potrebe bolesnika i dalje rastu, ali se materijalne mogućnosti smanjuju. Nema sumnje da će uobičajeni trendovi rasta pojedinih proizvoda u 2009. godini pokazati neke neočekivane rezultate, pa i redukcije. Ima li već naznaka za ovakve scenarije?

Na Josipovo ove godine (19. ožujka) IMS Health objavio je podatak da je broj recepata 2008. godine u Sjedinjenim Američkim Državama porastao za 1,3 % u odnosu na 2007., pa je ukupna vrijednost recepata iznosila 291 milijun dolara. Ukupni volumen (broj pakovanja) porastao je za 0,9 %! Spori rast tržišta lijekova u 2008. godini je posljedica ekonomske krize: manje je pacijenata tražilo savjet liječnika, više se tražilo propisivanje jeftinih generika, sporo je rasla potražnja za novim lijekovima! Kad ove činjenice usporedimo s prijašnjim godinama u kojima je američko tržište imalo godišnji rast i do 14 %, jasno nam je da je 2008. godina povijesna za tržište lijekova, a da će trendovi u 2009. godini pokazivati sasvim različitu sliku od dosadašnjih. Ponovimo onda koje su se terapijske skupine najviše (volumenom) prodavale u SAD tijekom 2008. godine redom: hipolipemici, kodein i kombinacije, antidepressivi, ACE inhibitori... Kada se „trgovini lijekova na malo“ (retail), pribroji prodaja na veliko, onda su na prvom mjestu bili antipsihotici, na drugom hipolipemici, pa inhibitori protonске pumpe.

Najvažnije pitanje javnog zdravstva jest, hoće li zbog ovakvih kretanja pacijenti dobivati zdravstvene usluge slabije kvalitete ili ih uopće neće dobivati!?

Kaže se da povijesno gledajući krizu treba iskoristiti za uvođenje etičkih normi koje će zaštititi slabije pojedince, ali unaprijediti čovječanstvo u cjelini. Tako je nakon 2. svjetskog rata i procesa u Nurnbergu donesena Helsinška deklaracija čija su načela temelj svih znanstvenih istraživanja u biomedicini. Često govorimo o sukobu interesa kod liječnika koji promoviraju jednu od terapija svojim javnim istupima, a zatim u praksi preferiraju u praksi proizvode istog sponzora. Da li su pacijenti oštećeni? Teško je na to pitanje jednoznačno odgovoriti, ali ono je stalno otvoreno. Kako bi se uopće takva mogućnost izbjegla, došlo je tijekom ove godine do pokretanja nekoliko inicijativa za veću transparentnost u odlučivanju o vrsti liječenja, što bi u krajnjoj liniji dovelo do više objektivnosti i smanjilo rizik donošenja odluka pod pritiskom sukoba interesa.

Primjerice, Društvo američkih psihijatar obznanilo je 25. ožujka ove godine odluku da se sa godišnjih sastanaka isključuju simpoziji sponzorirani od industrije, čak štoviše, da se zabranjuje industriji da psihijatre časti hranom tijekom godišnjeg sastanka! Smatraju psihijatri da se sudjelovanjem na sastanku sponzoriranom od industrije uz prigodno čašćenje stvara određeni fini osjećaj obveze. Prema onoj narodnoj: dobro se dobrim vraća!

Savjet za javno zdravstvo američke države Massachusetts je otišao korak dalje. Objavili su u Bostonu 11. ožujka ove godine nova Pravila ponašanja u prodaji i marketingu tvrtki koje prodaju farmaceutske i medicinske proizvode. Sve kompanije moraju javno objaviti svako plaćanje prema davateljima zdravstvenih usluga (liječnicima, ali i ostalom osoblju u zdravstvenim institucijama), uključujući ručkove, poklone i putovanja!

Od 15 članova 10 je glasalo za, nitko protiv. Dva su člana bila na putu, a 3 su člana isključena iz rasprave i glasanja zbog sukoba interesa! Ministar zdravstva je pozdravio nova pravila. Pravila će se primjenjivati od 1. srpnja, što znači da je rok za prve izvještaje 1. srpnja 2010. godine. Ipak, za razliku od psihijatar, sponzorirani stručni sastanci nisu zabranjeni. Među zabranjenim poklonima su čak i olovke i kalendari! Sve donacije veće od 50 dolara također moraju biti prijavljene. Ovaj je dokument izazvao ogroman interes javnosti i više od tisuću stranica različitih komentara.

Sveučilišni medicinski centar u Pittsburgu u čijem je sastavu 20 bolnica, već je prije godinu dana zabranio svojim zaposlenicima primati darove i ručati s predstavnicima kompanija koje prodaju lijekove i medicinski materijal. U SAD je dozvoljeno davati uzorke lijekova liječnicima kako bi stekli dodatna iskustva. To se opravdava činjenicom da nemaju svi liječnici privilegiju sudjelovati u kliničkim ispitivanjima, a važno je da steknu nova iskustva. Takva se praksa opravdava i činjenicom da ima dosta neosiguranih pacijenata koji nemaju priliku koristiti nove lijekove, a na ovaj način postoji ta mogućnost. Ipak, vodstvo Sveučilišnog centra odlučilo je uvesti modifikaciju u sustav besplatnih uzoraka: ne mogu se primati direktno od predstavnika proizvođača, nego putem uprave bolnice. Tvrdi da na taj način žele osigurati potpunu objektivnost svojih zaposlenika i spriječiti bilo kakvu pojavu sukoba interesa.

Kako će reagirati moćna farmaceutska industrija? Diplomatski. Pritisnuta vlastitim problemima: padom profita, padom vrijednosti dionica, nedostatkom novih lijekova, tvrtke koje prodaju lijekove obećale su potpunu transparentnost i suradnju sa nositeljima opisanih inicijativa. Poneki analitičari čak tvrde da su potajice farmaceutske kompanije zadovoljne ovim inicijativama. To im daje za prigodu da smanje troškove marketinga, smanje broj zaposlenih u prodaji. Gotovo se svakodnevno mogu pročitati najave sličnog sadržaja: Pfizer će smanjiti za 10 % broj zaposlenih, King Pharmaceuticals je otpustio 380 predstavnika širom SAD, Pliva će smanjiti broj zaposlenih...

Što će biti sa kongresima i sastancima različitih profesionalnih zdravstvenih udruga? Do sada smo imali zlatne i srebrne sponzore, sponzorirana predavanja, ručkove, torbe, olovke i druge „materijale“. Zahvaljujući tome i kotizacije su bile manje od 1000 kuna. A sada 2009. godine? Gledam raspored sastanaka za svibanj 2009. godine: ORL društvo u Dubrovniku 1500 kuna, Antidepressivi u Zagrebu 1000 kuna, Urološki dani u Osijeku 350 eura, Hrvatsko društvo za humanu genetiku u Cavtatu 330 eura.... Tome treba pridodati hotel, hranu, putnu kartu... Strah me je da će bez sponzora doći do preuređenja tržišta kongresne medicine. Neki skeptici kažu da je bilo i vrijeme zaustaviti partikularizaciju profesionalnih društava na stotine različitih udruga, što je pak proizvelo inflaciju sastanaka i rasipanje dragocjenih sredstava.

U svakom slučaju 2009. godina ima sve kvalifikative da ponese atribut „prva godina krize“, nakon koje bi mnoge stvari mogle biti drukčije. Strah me je samo da 2010. godine neće biti „a year after – godina poslije,“ nego jako nalik na 2009. godinu!

Svima nam želim dobre projekte, jer vjerujem da će takvi naći put za financiranje neopterećen sumnjama o sukobu interesa!